

Russisk i femti år i Tromsø – hva nå?

Av Tore Nasset, professor i russisk språkvitenskap, UiT Norges Arktiske Universitet

I høst er det femti år siden førsteamanuensis Ingvild Broch tok imot de fire første studentene som ville studere russisk ved det nyopprettede Universitetet i Tromsø. Det er tid for et tilbakeblikk. Men mest av alt må vi se fremover.

Russland vil alltid være en premissleverandør i Arktis – i gode og onde dager. Skal UiT leve opp til navnet som Norges Arktiske Universitet, må vi ha kompetanse på russisk og Russland på høyt internasjonalt nivå. Det lille fagmiljøet i russisk har spilt en viktig rolle gjennom femti år, selv om rollen har forandret seg i takt med geopolitiske og universitetspolitiske endringer.

Fra mester i fredelig samarbeid til mester i å forstå en krigersk nabostat

I universitetets pionertid på 70- og 80-tallet var det kald krig, og Russland følte langt borte. En liten, men jevn strøm av studenter leste russisk med de to eneste lærerne, Ingvild Broch og Erik Egeberg. Da Sovjetunionen kollapset og Russland åpnet opp mot vest, eksploderte interessen for russisk. I 1990 var det 99 oppmeldte til forkurset i russisk! Staben ble i løpet av 90-tallet utvidet fra to til seks fast ansatte lærere.

I den kaotiske Jeltsin-tiden på 90-tallet ble det knyttet nære kontakter med de beste fagmiljøene i Russland, og UiT ble uoffisiell norgesmester i samarbeid med Russland. Samarbeidsprosjektene ble flere og mer ambisiøse på 2000-tallet da Russland tegnet til å bli «et vanlig land» med stabile og gode relasjoner til Vesten.

Men etter Russlands anneksjon av Krym i 2014, ble det stadig vanskeligere å samarbeide, og i 2019 ble Det norske universitetssenteret i Petersburg, som UiT var medeier i, brutalt stengt av russiske myndigheter. Etter fullskalainvasjonen i 2022 tok alt institusjonelt samarbeid slutt. Oppgaven var ikke lenger å samarbeide med Russland, men å forstå og spre kunnskap om en krigersk nabostat med imperialistiske ambisjoner.

Fra landsdelsuniversitet til internasjonalt orientert «konkurransenuniversitet»

Det er ikke bare den geopolitiske situasjonen som har endret seg, universitetets rolle i samfunnet er også en helt annen i dag enn for femti år siden. I pionertiden var det landsdelsperspektivet som gjaldt. Kunnskapen skulle ut til hele Nord-Norge!

Rundt årtusenskiftet skjedde det store endringer med fusjoner mellom utdanningsinstitusjoner og ny og mer skolepreget gradsstruktur. Nå var det konkurranse om studentene, og det var vitenskapelige publikasjoner i internasjonale tidsskrifter som sto øverst på ledelsens prioriteringsliste. Landsdelsuniversitetet var blitt et internasjonalt orientert «konkurransenuniversitet».

Fagmiljøet i russisk klarte omstillingen. Publiseringsaktiviteten var og er høy, og mange eksternt finansierte prosjekter med internasjonale partnere ble ledet fra Breivika.

Lille fag, hva nå?

Aldri har russiskfaget vært viktigere enn i dag. Norge, og særlig Nord-Norge, trenger fagfolk som kan russisk og har dyp og bred kompetanse i russisk litteratur, kultur og

historie. Våre studenter er etterspurt i diplomatiet, Forsvaret og i en offentlig forvaltning som skal integrere 90 000 ukrainere (som ofte snakker russisk) i norske lokalsamfunn.

Faglig nyorientering er nødvendig. I tillegg til russisk må vi i fremtiden bygge opp kompetanse i ukrainsk, et stort europeisk kulturspråk som inntil nylig knapt har fått oppmerksomhet fra norske fagfolk. Vi må jobbe hardt for å forstå Kremles retorikk – både det språklige innholdet og det kulturelle bakteppet. På den måten kan vi bidra til å heve Norges beredskap mot hybride trusler i nord. Også om femti år vil russiskfaget være viktig for Norges Arktiske Universitet.